

KADOC

Documentatie- en Onderzoekscentrum
voor Religie, Cultuur en Samenleving
Interfacultair centrum K.U.Leuven

NIEUWSBRIEF

01|02|03|04|05|06|07|08|09|10|11|12|2006

EXTRA-EDITIE

KADOC II

Donderdag 20 april is een grote dag voor KADOC. Dan wordt het langverwachte nieuwe erfgoeddepot in Heverlee plechtig geopend in aanwezigheid van Yves Leterme, minister-president van de Vlaamse regering, en kardinaal Godfried Danneels, aartsbisschop van Mechelen-Brussel.

Drie dagen later, op zondag 23 april, stelt KADOC II zijn deuren open voor een ruimer publiek. Tussen 10 en 18 uur bent u van harte welkom en hebt u een unieke kans om de werklokalen en de magazijnen te bezoeken. Meer informatie over deze opendeurdag vindt u op <http://kadoc.kuleuven.be/nl/acti/KADOCII/KADOCII.htm>.

Deze extra nieuwsbrief geeft u al een idee van het hoe en waarom van KADOC II, laat zijn architect aan het woord, stelt de werkwijze voor en blikkt vooruit naar het virtuele KADOC III. Wel willen we benadrukken dat KADOC niet verhuist: alle KADOC-diensten, inclusief de leeszaal, blijven in de Vlamingenstraat gevestigd!

Werkten mee aan dit nummer / Lieve Claes / Jan De Maeyer / Godfried Kwanten / Ludo Meyvis /
Magda Pluymers / Luc Schokkaert / Rob Stevens (foto Van Aerschot) / Luc Vints

Vormgeving / Alexis Vermeylen

Druk / Peeters, Herent

Verschijnt tweemaandelijks / wordt op aanvraag kosteloos toegezonden

Kantoor van afgifte / 3000 Leuven 1

Verantwoordelijke uitgever / Emiel Lamberts / Schoonzichtlaan 52 / B- 3020 Herent

KADOC / Documentatie- en Onderzoekscentrum voor Religie, Cultuur en Samenleving

Adres / Vlamingenstraat 39 / B - 3000 Leuven

Telefoon / +32 (0) 16 32 35 00

Fax / +32 (0) 16 32 35 01

E-mail / postmaster@kadoc.kuleuven.be

Internet / <http://kadoc.kuleuven.be>

U kunt ons helpen voor de financiering van KADOC II. Daarvoor is een bouwfonds opgezet en een mecenaatscampagne gelanceerd. Voor meer informatie, zie blz. 6. U kunt ook een speciale folder over deze campagne aanvragen.

Cover: ontwerptekening van KADOC II door architect Paul Van Aerschot.

KADOC II

Wat, waarom, hoe

Niet alleen de exacte wetenschappen werken in laboratoria, ook de humane wetenschappen hebben nood aan een onderzoeksinfrastructuur voor de bestudering van de maatschappelijke en culturele ontwikkelingen. KADOC heeft een dergelijke infrastructuur tot stand gebracht voor de studie van het christelijk maatschappelijk 'middenveld' in zijn brede levensbeschouwelijke en culturele dimensie. Het conserveert het christelijk papieren erfgoed van Vlaanderen, d.w.z. alles wat bijdraagt tot een beter begrip van de wisselwerking tussen religie, cultuur en samenleving in de laatste eeuwen. Op basis daarvan wordt hoogstaand wetenschappelijk onderzoek verricht.

Wat doet KADOC eigenlijk?

Twee zaken: een deel van het Vlaamse historische en actuele erfgoed bewaren en het bestuderen. Dat erfgoed situeert zich in de christelijke hoek - in de meest brede zin - en is van documentaire aard. Een groot deel van de collectie is geschreven of gedrukt, maar daarnaast neemt ook het audiovisuele materiaal een belangrijke plaats in.

Dat *erfgoed* wordt eerst en vooral deskundig behandeld. Het wordt in de best mogelijke materiële omstandigheden geconserveerd en ontsloten. Er worden inventarissen gepubliceerd, waardoor onderzoekers snel hun weg kunnen vinden in het materiaal, dat bij aankomst op KADOC meestal niet erg netjes 'georganiseerd' is - een eufemisme om aan te geven dat het soms je reinste chaos of een regelrechte puinhoop is.

Het archiefmateriaal is afkomstig uit zeer uiteenlopende hoek, met eigenlijk slechts twee gemeenschappelijke kenmerken: het stamt uit privé-bezit en het vertelt iets over de wijze waarop *religie, cultuur en samenleving* tijdens de afgelopen 250 jaar met elkaar in verband stonden. Dat laatste is natuurlijk erg ruim. In het KADOC-archief vindt men klooster- en congregatiearchieven, naast archieven van particulieren en kleinschalige verenigingen of actiecomités, of van grote organisaties met een nationale of internationale uitstraling. Het materiaal is even divers als zijn oorsprong. Steeds meer organisaties uit de religieuze, politieke en sociaal-economische sfeer brengen hun soms omvangrijke archief onder bij KADOC. In de meeste gevallen gaat het om bewaargeving, waarbij het archief als geheel - als 'fonds' dus - wordt bewaard.

*Illustratie: de funderingswerken van KADOC II,
17 mei 2004.*

De bewaargever behoudt in dat geval de volledige eigendomsrechten. Inzake de toegankelijkheid van dat materiaal conformeert KADOC zich aan de internationale standaarden en archiefregels. Een modern archief zorgt niet alleen voor goede materiële omstandigheden voor de bewaring van het soms kwetsbare erfgoed: het zorgt ook voor de snelle en toegankelijke ontsluiting van zijn collecties. Een accurate en eigentijdse informatica-onderbouw is daarbij onmisbaar. De KADOC-archieven zijn toegankelijk via afzonderlijke inventarissen, maar ook via internet.

Daarnaast is KADOC actief in (of vaak de initiatiefnemer van) geïntegreerde en geïnformateerde catalogi en databanken, waardoor het bezit van meerdere instellingen en verspreid bewaard materiaal op een transparante manier kunnen worden opgespoord.

In KADOC vindt u het archief van onder meer de filosoof-theoloog Max Wildiers, de cultuurbeleidsman Johan Flerackers, de politici Arthur Verhaegen, P.W. Segers, Leo Tindemans en Jean-Luc Dehaene, de vakbondsleider Jef Houthuys, de 'onderwijspatroon' Alfred Daelemans, de ondernemer-politicus André Vlerick, de priester-politicus Jef Ulburghs en de architect Marc Dessauvage, maar ook van organisaties als Pax Christi Vlaanderen, Broederlijk Delen, Vredeseilanden, Davidsfonds, CD&V, ACW, Boerenbond, Unizo en VKW, van verenigingen als TOGS (Thuiswerkende Ouder, Gezin, Samenleving) en Anders Gaan Leven, van congregaties als de redemptoristen en de scheutisten, en zelfs van kunstenaarsateliers en schuttersgilden. Een volledig overzicht van de archief- en documentatiecollecties vindt u op onze website.

KADOC is niet in de eerste plaats een archief- en documentatiecentrum; het is ook niet in de eerste plaats een onderzoekscentrum. Het wil intrinsiek beide zijn. Wie een van beide invalshoeken wegdenkt, verliest de identiteit van KADOC uit het oog.

Voor wie?

De *onderzoeksactiviteiten* van KADOC hebben meestal een multidisciplinaire inslag. Ze krijgen ook steeds meer een comparatieve, internationale dimensie. Het wetenschappelijk onderzoek van het centrum dient verschillende oogmerken. Ten eerste (en vooral) draagt het bij tot een aantoonbaar beter inzicht in ons verleden - en dus onrechtstreeks in ons heden. Verder verricht KADOC niet alleen 'fundamenteel' onderzoek, maar ook onderzoek 'in opdracht'. Het onderscheid is misschien weinig gebruikelijk in de humane wetenschappen, maar daarom niet minder relevant. 'Toegepast' onderzoek betekent in KADOC-termen meestal onderzoek in opdracht, bijvoorbeeld van een organisatie die haar geschiedenis te boek wil stellen of van een instelling die inzicht wenst te verwerven in haar plaats in de organisch gegroeide samenleving. Fundamenteel of toegepast, de onderzoeksactiviteiten leiden in beide gevallen tot een inmiddels indrukwekkende reeks *publicaties*. Een volledig overzicht daarvan vindt u eveneens op onze website.

Daarnaast verstrekt KADOC ook advies aan archiefvormers. Er is *expertise* aanwezig op het vlak van selectie, opslag, beschrijving, preservatie en terbeschikkingstelling van archief. Meer specifiek gaat het om advies over beschrijvingstechnieken, de geïntegreerde maar ook specifieke behandeling van audiovisuele en geïnformateerde documenten, het gebruik van modern (zuurarm) opslagmateriaal, de catalogisering en efficiënte opstelling van bibliotheekcollecties, de beveiliging van archieven en bibliotheken, problemen rond de gedragscode in de omgang met vertrouwelijke documenten, microfilmische opslag en digitalisering van bedreigde collecties, gerichte interviewprojecten met het oog op het verzamelen van mondeling historisch bronmateriaal enzovoort. De huisexperts zijn tevens beschikbaar voor inhoudelijke vragen. Vulgariserende publicaties worden aange-

De toekomst

Op het eerste gezicht heeft KADOC zijn zaken goed voor elkaar. Tientallen projecten lopen goed, de erkenning en het vertrouwen zijn er, het archief en de bibliotheek groeien. Toch is er een letterlijk omvangrijk probleem: de ruimte. De gebouwen in de Vlamingenstraat kunnen 'slechts' 13 kilometer 'plank' bevatten. Daar is de collectie al geruime tijd overheen. Twee tijdelijke hulpmagazijnen hebben even de hoogste nood kunnen lenigen, maar het is duidelijk dat het groeiritme van de collectie (en dus ook van de activiteiten) een meer permanente oplossing vergt. Die nood is des te acuter omdat archieven steeds omvangrijker worden en steeds meer organisaties en particulieren de weg naar KADOC vinden om hun erfgoed op een veilige manier bewaard te zien. Dat maakt steeds meer opslag-

en werkruimte noodzakelijk. Daarom groeide het ambitieuze plan om een *nieuw erfgoed-depot* te bouwen - KADOC II - op de terreinen van de K.U.Leuven in Heverlee, met de universiteit als bouwheer en gedeeltelijke financier.

Het nieuwe gebouw, ontworpen door ingenieur-architect prof. Paul Van Aerschot (zie verder), zal drie functies vervullen:

- opvangmagazijn voor grote erfgoedgehelen;
- werkruimten voor selectie en registratie;
- magazijnen voor de definitieve bewaring van de archieven.

Het bevat 23 km compactrekken en ruimte voor 750 palletten, samen goed voor ca. 30 strekkende km opslagcapaciteit. Daarmee staat KADOC - in combinatie met KADOC III (zie verder) - paraat voor de toekomst!

Jan De Maeyer en Ludo Meyvis

U KUNT HELPEN

De totale kost van het nieuwe depot en van de uitrusting bedraagt 3.410.000 euro. De universiteit zorgt voor 1,25 miljoen euro, KADOC en enkele bevriende christelijke organisaties brengen samen 1 miljoen euro in. Het saldo, 1.185.000 euro, hopen we te verwerven via een mecenaatscampagne, opgezet door het Leuven Universiteitsfonds.

Wie het bouwfonds van KADOC wil helpen groeien, kan dat op drie manieren:

- door sponsoring: als tegenprestatie factureert KADOC bepaalde diensten aan de sponsor;
- door een eenmalige gift: voor particulieren is die vanaf 30 euro fiscaal aftrekbaar;
- door een jaarlijkse gift: gedurende een nader overeen te komen periode, bijvoorbeeld drie of vijf jaar.

KADOC is op iets meer dan 25 jaar uitgegroeid tot een vaste waarde in het weten-

schappelijke, levensbeschouwelijke en culturele landschap van Vlaanderen. Om zijn taak naar behoren te kunnen blijven uitvoeren, is groei nodig. En die is alleen mogelijk met de medewerking van velen.

Om de mecenaatscampagne te ondersteunen werd een Mecenaatscomité opgericht, met de volgende leden:

- Rik Branson
- Jos Daniëls
- Jean-Luc Dehaene
- abt Edward Geniets †
- Frank Swaelen
- Tineke Vanden Avenne-Teerlynck
- Tony Vandeputte
- Philippe Vlerick
- Fons Wouters

Voor meer informatie over deze campagne en de vormen van erkentelijkheid kan u terecht bij KADOC-directeur Jan De Maeyer (tel. 016 32 35 00; e-mail: jan.demaeyer@kadoc.kuleuven.be)

"Brutalistisch, met naakte muren"

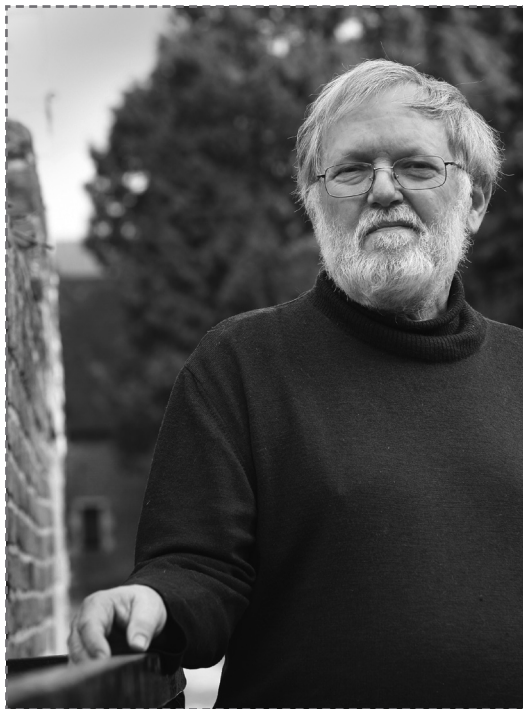
Gesprek met architect Paul Van Aerschot

Paul Van Aerschot is inmiddels al drie jaar emeritus, maar dat is hem niet aan te zien. In zijn woning in het begijnhof spreken we met hem over zijn nog altijd drukke architectenpraktijk en over zijn meest recente project, het nieuwe KADOC-depot in Heverlee.

"Ik heb eigenlijk van meet af aan vooral voor de universiteit gewerkt, maar dan wel als privé-architect. Tegelijkertijd was ik deeltijds hoogleraar. Mijn werkgever was en is dus ook mijn cliënt. Ik heb dat altijd een goede formule gevonden. Op die manier word je voortdurend verplicht je eigen werk in vraag te stellen, wat voor de beoordeling van studentenprojecten een heilzame en nuttige oefening is." Wie door Leuven rijdt, kan moeilijk om zijn werk heen. Voor de universiteit ontwierp hij de Pieter De Somer-aula en diverse gebouwen, onder andere de bibliotheken van Theologie, Rechten, Economie, Psychologie en Pedagogische Wetenschappen. "Mijn eerste werk voor de universiteit was de renovatie van het Pauscollege in 1967, met aansluitend de renovatie van het Maria-Theresiacollege voor de uitbouw van de Faculteit Godgeleerdheid. En toeval of niet, een van mijn laatste projecten, namelijk de restauratie van het Veteranen-college, was een onderdeel van dat ontwerp."

Eerst architect, dan ingenieur

"Van opleiding ben ik ingenieur-architect, maar ik werk eerder als architect dan als ingenieur. Ik heb mijn laatste betonbalk uitgerekend toen ik student was. Toch is mijn ingenieursvorming nog van groot belang voor mijn architectuurbenadering. Ik ontwerp een gebouw als een constructie en niet alleen als louter vorm. Het ontwerpproces is zo een

overwegend rationele aangelegenheid. Toch is er een belangrijke irrationele component die eigen is aan alle creatief werk, eender in welk domein. Als ik iets ontwerp, gebeurt dat op de gebruikelijke manier, een beetje onvoorspelbaar, gevoed door dingen die je niet altijd kunt duiden. Dat kan snel gaan. Het ontwerp van de Pieter De Somer-aula bijvoorbeeld, stond in één weekend op papier. Maar dan spreek je over het louter ontwerpen, het beeld, of met een duur en versleten woord: het concept. Het echte werk komt pas daarna, het gedetailleerd plannen en uitwerken, rekening houdend met allerlei beperkingen, van technische of financiële aard, en eventueel ook het verlaten van het concept of een deel ervan, als dat niet haalbaar blijkt. En dáár komt het natuurlijk wel erg goed uit als je, behalve ontwerper, ook nog ingenieur bent."

"De universiteit is mijn belangrijkste cliënt. Ik geloof niet dat het per se anders is om voor de universiteit te werken dan voor een andere opdrachtgever. Kenmerkend is wel dat universitaire budgetten altijd uiterst strikt zijn, en laag. Maar als je binnen het budget blijft, ben je heel erg vrij. Je mag dus gouden kranen plannen, maar dan wel goedkope. Of je moet elders maar besparen. Dat zijn de spelregels, en als je die volgt, heb je niet te klagen."

Het nieuwe depot van KADOC

"De oorsprong van het KADOC-project ligt in 2002. Na de wettelijk verplichte kandidaatsstelling werd mij het project toevertrouwd. Een van de andere kandidaten, de ingenieur-architect Hans De Petter, werd voor dit project mijn stabiliteitsingenieur. Hij werkt trouwens meestal in die hoedanigheid. Onze samenwerking is uiterst soepel en vruchtbaar."

"KADOC II is eerst en vooral een utilitair gebouw, een *machine*. Er komt geen publiek, en er zullen ook maar heel weinig mensen werken. Het is één groot depot, niet zozeer een werkomgeving. Dat maakt het tot iets anders dan bijvoorbeeld een bibliotheek, waar wel mensen over de vloer komen. Het functionele en het technische primeren, toch aan de binnenkant. De buitenkant behoort tot het publieke domein en moet dus presentabel zijn. Het interieur oogt *brutalistisch*, met naakte muren en vloeren en de manifeste aanwezigheid van de leidingen van de technische installaties. Het kleine werkgedeelte is natuurlijk wel menselijk gehouden, met een panoramisch uitzicht op de omgeving, maar veruit het grootste deel van het gebouw is uitsluitend op de noden van het bewaarde archiefmateriaal ontworpen en berekend."

"Er is een speciale quarantaineruimte ingebouwd. Een deel van het aangevoerde materiaal kan in tamelijk slechte staat zijn, aangetast door schimmels of schadelijke insecten.

Om de schimmel niet te laten voortwoekeren, moet dat materiaal eerst worden gezuiverd. Als het klaar is voor de definitieve opslag, komt het terecht in een omgeving met een constante temperatuur en vochtigheid, en zonder natuurlijke lichtinval. Temperatuurschommelingen, vocht en natuurlijk licht zijn de grote vijanden van archiefmateriaal. Het meeste materiaal heeft een grote historisch-documentaire waarde, wat de nodige voorzieningen inzake bewaaromstandigheden vereist."

"Ook al bevat het nieuwe gebouw in totaal dertig strekkende kilometer opslagruimte, toch moest er goed op worden gelet dat het *op de groei* was geconcipeerd. Dat stelde bepaalde architecturale eisen. Enerzijds moest het visueel op zichzelf kunnen staan, maar anderzijds moest het ook toelaten om in de toekomst eventueel te worden uitgebreid. De groei van het archiefmateriaal kan je immers moeilijk inschatten. Wat nu 'ruim' is, kan over tien jaar krap en onvoldoende zijn." "Het oorspronkelijke budget was te klein, maar in onderling overleg zijn we er toch toe gekomen om een gebouw te ontwerpen dat duidelijk klaar is voor de toekomst en dat voldoet aan alle eisen van een modern archief."

"Ik ben officieel met pensioen, maar ik blijf nog wel verder werken. Misschien is het ietsje minder druk dan vroeger, maar ik heb eigenlijk nooit gestreefd naar altijd maar méér. Het moest controleerbaar blijven. Ik heb momenteel zowat tien dossiers lopen, en ik blijf het boeiend vinden. Een project waar ik erg veel plezier aan beleef, is de vernieuwing van de abdij van Westmalle, samen met de brouwerij en het café. Ik werk al lang samen met Westmalle, en als dat tot wederzijdse voldoening is, zie ik niet in waarom ik er dan plots mee zou stoppen."

Ludo Meyvis

Illustratie: KADOC II bijna klaar, 5 april 2006.

Tussen spoorwegtalud en rietkraag

Erfgoedbeheer in KADOC II

Al enkele jaren worstelen de archief- en de bibliotheekafdeling van KADOC met een nijpend plaatsgebrek. De prognoses inzake de aangroei van de collecties bij de verhuis naar de Vlamingenstraat in 1990 waren duidelijk een onderschatting van de explosieve evolutie in de daaropvolgende jaren. In minder dan tien jaar na de verhuis naar het bewaardepot onder de voormalige kloostertuin, barstte dat immers uit zijn voegen. Dat ruimtetekort zette een rem op een efficiënte verwerking en een helder depotbeheer. De toestroom van archieven - jaarlijks goed voor ruim één strekkende kilometer - noopte vanaf 1998 tot de ingebruikname van twee externe bewaarplaatsen (in Bierbeek en Lovenjoel). Die waren evenwel noch voor een efficiënte ontsluiting, noch voor een optimale bewaring van archieven uitgerust. De optie bestaande gebouwen aan te passen werd na enige tijd verlaten voor een modulaire, op de toekomst gerichte nieuwbouw. Met de ingebruikname van KADOC II beschikken de erfgoedafdelingen nu over een modeldepot wat betreft toegankelijkheid en capaciteit, bewaring en beveiliging, verwerking en ontsluiting. Vermits het om een nieuwbouwproject gaat, kon er in ruime mate rekening worden gehouden met de wensen en ervaringen van de erfgoedzorgers.

Concept en inrichting van KADOC II werden langdurig voorbereid in dialoog met alle betrokken partijen: erfgoedbeheerders, architect, technische diensten van de bouwheer (K.U.Leuven) en aannemers. Het was van meet af aan een uitgemaakte zaak dat KADOC II uitsluitend een *bewaardepot* zou worden van verwerkt en onverwerkt archief, evenals van

onverwerkte publicaties. Leeszaal en raadpleging, evenals de kantoren van het personeel en de centrale KADOC-diensten blijven in de Vlamingenstraat, in het hartje van de stad en in de nabijheid van de universiteit. Daar blijven ook frequent geraadpleegde archieven bewaard, samen met de via de netwerkcatalogus ontsloten bibliotheekcollectie. Tussen KADOC II en de leeszaal in de Vlamingenstraat wordt een regelmatige *pendeldienst* ingelegd.

Toegankelijkheid en beveiliging

Het nieuwe KADOC-depot is opgevat en uitgerust voor de manipulatie van grote erfgoedvolumes, archief zowel als boeken. Voor alle externe en interne 'bewegingen' werd er resoluut gekozen voor transport per pallet, waarbij wordt gestreefd naar een zo beperkt mogelijke fysieke belasting van de personeelsleden. Wanneer archief en boeken bij schenkers en bewaargevers worden opgehaald, komen die bestanden in de vrachtwagen op palletten terecht. De laadkade in KADOC II staat vlot in- en uitladen van vrachtwagens (met laadklep) toe. De breedte van de deuren, van de lift en de gangen in KADOC II is eveneens aangepast aan de aanvoer van palletten. Die komen na een eerste controle terecht in het *pallettenmagazijn*. Sommige stukken zullen een tijdje een onderkomen vinden in de quarantaine-ruimte. Na verwerking worden de archieven, mooi verpakt in dozen, naar hun bewaarplaats gebracht, ofwel opnieuw in het palletten-depot, ofwel in de compactrekken.

Bij het ontwerp van het nieuwe depot ging ook veel aandacht naar beveiliging. Zo gebeurt de toegangscontrole bij de hoofdingang en de ingangen van de bewaarmagazijnen en verwerkingslokalen via badges

(met centrale registratie). Slechts die personen die over de nodige autorisaties beschikken, geraken tot bij de bestanden. Een systeem van branddetectie en branddeuren, evenals veilige elektrische leidingen sluiten het risico op brand nagenoeg uit.

Ordering en ontsluiting

Op het vlak van de ontsluiting zullen in KADOC II enkel grote erfgoedbestanden onder handen worden genomen in drie daartoe bestemde *verwerkingslokalen*. Voor de bibliotheekafdeling betekent dat een eerste selectie volgens de KADOC-collectiecriteria. De archiefmedewerkers zullen er hoofdzakelijk overzichtslijsten realiseren van omvangrijke (organisatie)archieven. Die volumineuze gehele kunnen in de van rekken voorziene lokalen op een overzichtelijke wijze en in de mate van het mogelijke volgens de oorspronkelijke ordening worden uitgezet. Bij elkaar horende dossiers en reeksen worden hersamengesteld

en elementair beschreven. De onderdelen worden er onderworpen aan een (streng) selectie op basis van objectieve criteria. Schadelijke materialen (metaal of plastic) zullen worden verwijderd. Dat restafval wordt gescheiden van het papierafval, ter recyclage afgevoerd via grote containers. Na verpakking in zuurarme omslagen en dozen verhuizen de archieven dan naar het eigenlijke depot. Eén verwerkingslokaal is speciaal ingericht voor de manipulatie van affiches en plannen. Daartoe werden diepe rekken geïnstalleerd, waarop die grote formaten gemakkelijk kunnen worden uitgelegd en geordend.

Voor de grondige identificatie en diepgaande ontsluiting en de beschrijving van kleinere erfgoedgehelen (archieven, boeken, audiovisuele materialen) blijven de kantoren in de Vlamingenstraat de meest aangewezen ruimten.

Illustratie: een van de verwerkingslokalen.

Definitieve bewaring

KADOC II heeft een capaciteit voor de definitieve opslag van 30 strekkende kilometer. Dat volume wordt verdeeld over 23 kilometer compactrekken en een opslagruimte voor 750 palletten. Een doorgedreven standaardisering leidde tot een optimale plaatsbenutting. Zo werd er uitgegaan van de afmetingen van de standaard 'Amsterdamse archiefdoos' om de ideale lengte van één legger te bepalen. Op basis daarvan werden de compactrekken uitgetekend. Daaromheen werd dan als het ware het gebouw opgetrokken. De beschikbare ruimte wordt zo maximaal benut. Dat geldt ook voor de vier niveaus hoge palletstapeling, met manoeuvreerruimte voor de elektrische stapelaar.

Inzake opslag werd op basis van 30 jaar praktijkervaring gekozen voor een gedifferentieerde aanpak. In de *compactrekken* komen

de ontsloten en keurig verpakte archieven terecht. Ze worden er overzichtelijk opgesteld, kunnen teruggevonden worden via een code in het archiefbeheerssysteem en zijn er makkelijk toegankelijk. De *palletstapeling* daarentegen doet, zoals hoger gezegd, dienst voor bulkopslag. Enerzijds fungeert die opstelling als een buffer voor onverwerkte archieven en publicaties. Anderzijds komen daar ook grote, geordende archiefgehelen terecht die slechts een oppervlakkige ontsluiting vergen en weinig frequent worden geraadpleegd.

Audiovisuele materialen krijgen een aparte bewaarruimte met aangepaste rekken. Films, video's en plannen vragen immers elk hun eigen verpakkingsmateriaal en plankdiepte. In de mate van het mogelijke werd daarop ook ingespeeld via een geëigende bewaarinfrastructuur.

Illustratie: zicht op de compactrekken.

Elke erfgoedbeheerder kent het fragiele karakter van papieren dragers. De kwaliteit van het in de vorige twee eeuwen geproduceerde papier - het gros van de KADOC-collectie - is bedenkelijk. Verzuring en ten gevolge daarvan verkleuring en desintegratie van het papier zijn onvermijdelijk. Wel kan dat proces worden vertraagd door het gebruik van zuurarm verpakkingsmateriaal. De technische installaties van KADOC II zorgen voor een geschikt bewaarsklimaat, waarbij gestreefd wordt naar ideale constante waarden inzake temperatuur en vochtigheidsgraad.

Het nieuwe depot beschikt eveneens over een *quarantaineruimte* met een autonoom ventilatiesysteem. 'Verdachte' aanwinsten kunnen daar een tijdlang geïsoleerd worden opgeslagen. Het kan gaan om vochtige en/of beschimmelde documenten of om archieven met 'beestjes'. Zulke gehelen worden het best, en wegens het 'besmettingsgevaar', niet bij de

'gezonde' collecties geplaatst. In de quarantaineruimte kan een juiste diagnose worden gesteld en indien mogelijk kan een passende behandeling worden gestart. Na 'genezing' verhuizen de bestanden dan naar hun definitieve bewaarplaats. Is er geen 'herstel' mogelijk, dan worden de mogelijkheden van substitutie onderzocht en de aangetaste stukken vernietigd.

KADOC II streeft naar optimale bewaar- en werkomstandigheden. Het erfgoed krijgt er een aangepaste verpakking en opslag voor de lange termijn. Erfgoedbeheerders kunnen er zich op een efficiënte wijze aan hun taken wijden. De stap naar raadpleging, gebruik en valorisatie zal zo vlugger en gemakkelijker worden gezet.

Godfried Kwanten

Illustratie: de technische installaties.

KADOC III?

LIAS: een nieuw digitaal depot

KADOC II is niet het enige erfgoed-depot dat in de voorbije jaren werd gebouwd. Sinds 2002 werd in stilte gewerkt aan een derde depot, volledig digitaal weliswaar. Door het toenemende gebruik van de informatie- en communicatietechnologie wordt immers steeds meer informatie enkel nog in digitale vorm aangemaakt, verwerkt en opgeslagen. Pc's van particulieren en servers van organisaties staan vol met tekst-documenten, spreadsheets, databanken, e-mailberichten, webpagina's enzovoort, waarvan de levensduur niet is verzekerd. De inhoud van die 'vluchtige' bestanden en de context waarin ze werden gebruikt, zijn door de snelle technologische evolutie vaak al na enkele jaren niet meer 'leesbaar'. Zo dreigt een belangrijk deel van het erfgoed verloren te gaan. Het is duidelijk dat alle archiefbewarende instellingen vroeg of laat met die problemen worden geconfronteerd.

Om een eerste aanzet te geven tot een project dat toen werd omschreven als "Analyse en creatie van een testbed-omgeving voor de opvang, opslag en langetermijnbewaring van elektronische bestanddelen", ontving KADOC impulsfinanciering van de K.U.Leuven. Een halftijdse informaticus werd vrijgesteld voor het vooronderzoek. Betrokken partijen waren naast KADOC het Universiteitsarchief van de K.U.Leuven, LUDIT (Leuven Universitair Dienstencentrum voor Informatica en Telematica), LIBIS (Leuven Integraal Bibliotheek- en Informatiesysteem) en ESAT-COSIC (Computer Security and Industrial Cryptography). Gezocht werd naar een systeem dat een duurzame en beveiligde bewaring van digitale objecten kon garanderen. Daarnaast moesten in het systeem ook

digitale en niet-digitale archiefbestanddelen volgens internationale standaarden kunnen worden beschreven.

Op basis van dat vooronderzoek werd begin dit jaar beslist een digitaal depot annex archiveringssysteem aan te kopen en te implementeren binnen de K.U.Leuven onder de naam *LIAS* (Leuven Integraal Archiveringssysteem). Na veel studiewerk viel de keuze op de software DigiTool, een product van de Israëlische firma Ex Libris, die ook Aleph aan de K.U.Leuven levert. Belangrijke klanten zijn Boston College (Massachusetts), de University of Notre Dame (Indiana), de British Library (Londen) en het Hochschulbibliothekszenrum Nordrhein-Westfalen (Keulen). DigiTool is een *repository* die focust op de bewaring, preservatie en terbeschikkingstelling van digitale objecten. Dat DigiTool de internationale standaarden op de voet volgt, een robuuste architectuur bezit en hard werkt aan de integratie van diverse soorten digitale informatie, is een belangrijk pluspunt.

LIAS wordt aan de K.U.Leuven ontwikkeld in een samenwerkingsverband tussen de Faculteit Godgeleerdheid, de Universiteitsbibliotheek, het Universiteitsarchief, KADOC, LUDIT en LIBIS. De eerste vier partijen zijn informatieleveranciers. Zij leveren en beheren gegevens. LUDIT zorgt voor het onderhoud en beheer van de hardware. LIBIS staat in voor de aankoop, de implementatie en het beheer van het systeem. Tevens treedt LIBIS op als coördinator van het samenwerkingsverband, dat zich in de toekomst ook kan openstellen voor een bredere gebruikersgroep.

Illustratie: zicht in het pallettendepot.

De toepassing wordt zo opgevat dat alle gebruikers er over een eigen goed afgesloten werkruimte beschikken. De KADOC-werkruimte binnen LIAS wordt (met een knipoog) KADOC III genoemd. Onze archiefvormers kunnen binnenkort in LIAS/KADOC III terecht met hun digitale objecten. Die zullen erin worden opgeslagen en door onze archiefmedewerkers worden beschreven. Naast digitale objecten vinden ook gedigitaliseerde objecten (zoals onze audiovisuele documenten) er een plaats in. Het publiek zal een beroep kunnen doen op LIAS. Dat biedt bouwstenen voor wat op termijn een virtuele leeszaal kan worden. Eindgebruikers zullen bijvoorbeeld documenten kunnen opvragen als ze daarvoor de toelating van de bewaargevers hebben, affiches online kunnen bekijken, elektronische tijdschriften kunnen consulteren enzovoort.

In de loop van het voorjaar wordt het systeem geïmplementeerd. In de volgende maanden wordt het op punt gesteld. De firma Ex Libris zal in samenwerking met onze projectgroep aanpassingen doen aan het beschrijvende gedeelte van de software, zodat de beschrijvingen beantwoorden aan de vereisten van archiefdatabanken. Vervolgens kan aan de hand van digitale objecten die worden geleverd door de proefinstellingen, uitgebreid met het systeem worden geëxperimenteerd. Naast technische implicaties heeft de ingebruikname ervan immers ook belangrijke gevolgen voor de werkprocessen binnen onze erfgoedafdelingen.

Na een pilootfase van twee jaar hopen we de 'bouw' van LIAS/KADOC III te kunnen voltooien en aan de archiefvormers en -gebruikers een up-to-date digitaal depot te kunnen aanbieden.

Meer informatie over LIBIS en het LIAS-project vindt u op: <http://www.libis.be/nl/LIAS.php>.

Luc Schokkaert

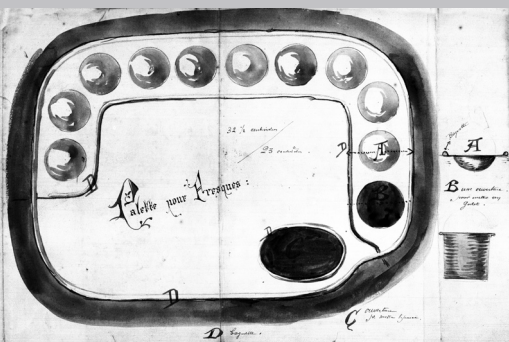
Gelegenheidstentoonstelling

Een rijk kleurenpal(l)et

Elk gebouw heeft een eigen 'kleuren'-geschiedenis. Dat geldt niet alleen voor de topmonumenten, maar ook voor eenvoudige architectuur. Het historische kleurengebruik kan zowel worden achterhaald aan de hand van archiefmateriaal, als door een zorgvuldige analyse van de materialen en afwerkingslagen in situ. Kleur is een belangrijk aandachtspunt in het bouwhistorisch onderzoek.

Een rijk kleurenpal(l)et toont het belang van kleur in de opleiding van de architect/kunstenaar, kijkt hoe hij met kleur omgaat in zijn atelier en gaat na hoe hij kleuren gebruikt in zijn ontwerpen en bij de uiteindelijke realisatie.

Deze gelegenheidstentoonstelling brengt een beperkte, maar kleurrijke selectie van 'erfgoeddocumenten' uit de diverse archieven van architecten(bureaus) en kunstenaars(ateliers) die op KADOC worden bewaard. Ze kwam tot stand met medewerking van het CVAa - het Centrum Vlaamse Architectuurarchieven -, en dat in het kader van de erfgoeddag van 23 april 2006.

Illustratie: technische documentatie over het palet van een frescoschilder, uit het archief van de Ateliers Bressers-Blanchaert.